

dan itibaren kaldırılacağı, bunların bedelleri vakfiyelerde akçe olarak belirlendiğinden kaldırıldıkları tarihte her akçe için 20 kuruş bedel ödeneceği, ödenecek toplam duâğü bedeli olan 2.367.300 kuruşun borçlanma yoluyla sağlanacağı belirtilmekte, böylece bu uygulamaya son verilmektedir (a.g.e., III, 352). Osmanlı döneminde medrese talebeleri ve diğer ilimle uğraşanlara tahsis edilen duâğülük ücretlerinin bugün bazı ilim ve kültür vakıflarından öğrencilere karşılıksız verilen burslara tekabül ettiği söylenebilir.

Daha çok halk arasında kullanılan duahan tabiri, özellikle ramazan aylarında cami ve konaklarda hatim duası yapan ve buna uygun bazı dua kalıplarını ezberlemiş olan kişileri ifade etmektedir. Bunlarla ilgili çeşitli fıkra ve latifeler folklor edebiyatına aksetmiştir.

Bir esnaf kuruluşu olan fütüvvet ve lonca teşkilâtında da duacılık önemli bir görev olarak kabul edilmiştir. Esnafın âlim ve salih kişilerinin arasından kendilerince seçilen duacı, esnafa ait çeşitli törenlerin sonunda dua yapmakla görevli olduğu gibi açık çarşıların belirli yerleriyle kapalı çarşıların **dua kubbesi***'nin altında, özellikle her sabah dükkânlar açılırken dua etmekle de vazifelidir. Alışveriş, bütün esnafın katıldığı bu duadan sonra başlardı. Günümüzde de hatim, mevlid vb. çeşitli dinî toplantıların sonunda duayı yapan kişiye duahan denilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Türk Lugatı, II, 741; TSMA, E. nr. 7473/2; BA, MD, nr. 43, s. 121/221; Mustafa Nuri Paşa, *Netâiyü'l-ıvukûât*, İstanbul 1327, II, 98-99; *Düstur*, İkinci tertip, İstanbul 1330, III, 254-255, 352; *Süleymaniye Vakfıyesi* (nşr. K. Edib Kürkçüoğlu), Ankara 1962, s. 8-11; Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlevî Âdâb ve Erkânı*, İstanbul 1963, s. 93; Halil Can, "Mevlevî Âyini", *Hız. Mevlana ve Mevlevî Ayinleri*, İstanbul 1969, s. 25; *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546)*, s. 49; Hüseyin Hatemi, *Medenî Hukuk Tüzel Kişileri*, İstanbul 1979, I, 347-349; Ahmet Tabakoğlu, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul 1985, s. 90, 100; Yavuz Cezar, *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi*, İstanbul 1986, s. 95; Ahmet Akgündüz, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbiğinde Vakıf Müessesesi*, Ankara 1988, s. 274 vd.; *Takvîm-i Vekaî*, nr. 789 (5 Rebü'lâhîr 1329), nr. 808 (16 Rebü'lâhîr 1329); Ömer Lütfi Barkan, "Fatih Camii ve İmaretî Tesislerinin 1489-1490 Yıllarına Ait Muhasebe Bilançoları", *İFM*, XXIII (1963), s. 311-312; 324-325; a.mlf., "Süleymaniye Camii ve İmaretî Tesislerine Ait Bir Muhasebe Bilançosu 993-994 (1585-1586)", *VD*, IX (1971), s. 134-135; Pakalın, I, 478, 479; Bekir Kütükoğlu, "Süleyman II", *İA*, XI, 160.

MEHMET İPŞİRLİ

DUAHAN

(bk. DUÂĞÜ).

DUBÂİ

(bk. DÜBEY).

DÜBEYT

(bk. RUBÂİ).

DUBROVNIK

Hırvatistan Cumhuriyeti'nin
Dalmaçya sahillerinde
tarihi bir liman şehri.

1365'ten itibaren Osmanlı Devleti'nin himayesinde bulunan ve 1806'ya kadar aynı adı taşıyan küçük bir Slav cumhuriyetinin merkezi durumunda olan şehir, VIII. yüzyılda Avarlar'dan kaçan Mora'daki Epidauruslular tarafından kayalık bir ada üzerinde Raguz (Rangia, Rausia, Raguzi) adıyla kuruldu. Etrafı kalın surlarla çevrilen ada, sonraları karaya bağlandığından bir yarımadaya dönüştü. Raguz buraya yerleşen Slavlar'ın etkisiyle giderek Slavlaştı ve yeni bir ad aldı. Çevresindeki ormanlar sebebiyle Sırpça'da "ağaçlı" mânasına gelen "Dobrava"dan kaynaklanan Dobrovnik veya Dubrovnik diye anılmaya başlandı. Bu ikinci ad bazı Osmanlı kaynaklarında Venedik ile ilişkili sanılarak Dobrovenedik biçiminde kaydedilmiştir. Piri Reis, *Kitâb-ı Bahriyye*'sinde burasını Dubrevunik, Dobrovnik şeklinde zikrettiği gibi şehre Raguz dendiğini de belirtir.

Dubrovnik uzun süre Bizans, Venedik, Macaristan gibi Adriyatik'te üstünlük kuran devletlerin hâkimiyeti altında kalmıştır. Şehir IX. yüzyılda Bizans'a bağlandı. Sicilya'ya hâkim olan Ağlebiler'e ait bir filo 867'de burasını kuşattı ve Dubrovnik on beş ay süren bu kuşatmadan Bizans donanmasının yardımı sayesinde kurtulabildi. X. yüzyıl sonlarında da Venedik'e bağlandı (998). 1204 paylaşmasında Venedik Bizans'ın Balkanlar'daki topraklarını ele geçirdiğinde Dubrovnik üzerindeki hâkimiyeti daha da artarak 1358'e kadar sürdü. Fakat şehir Venedik'in gölgesinde ve izinde ticarî bir devlet halini aldı. 1282'de düzenlenen anayasa ile aristokrat bir cumhuriyet oluşturuldu ve buna Saint Blaise unvanı verildi.

Dubrovnik, coğrafi konumu sayesinde sadece Adriyatik ticaretinde değil Asya-Avrupa ticaretinde de önemli bir merkez olma özelliği kazandı. Şehir, Levante ticaretinde hâkim güç olan Venedik'ten Akdeniz'e ve Karadeniz'e giden ticaret gemilerinin kolaylıkla uğradıkları güvenli bir liman olduğu gibi İpek yolunun İstanbul-Edirne-Sofya-Niş üzerinden Adriyatik'e ulaşan uzantısının hem son hem de başlangıç noktalarından biri sayılıyordu. Buradan kalkan kervanlar Taşlıca'dan kuzeye yönelerek Avrupa içlerine kadar gidiyorlardı. Bu sebeple Dubrovnik, Asya ve Avrupa ürünlerinin taşındığı ve pazarlandığı önemli bir ticaret merkezi haline gelmişti. Şehir, özellikle Adriyatik sahillerinin ürünü olan tuzun ve çeşitli yörelerden getirilen kölelerin alınıp satıldığı bir pazar olarak tanınmaktadır. Gümüş ticaretiyle de yakından ilgilenen Raguzalılar Üsküp, Pirlpe, Prizren gibi Sırbistan'daki merkezlerden aldıkları gümüşten mâmul eşyaları doğuda pazarlıyorlardı. Venedik hâkimiyeti altındaki dönemde ticaretlerini canlı tutabilmek için yabancı malların ithali karşılığında cumhuriyete bir vergi vermeyi bile kabul etmişlerdi. Dubrovnik tüccarları Bizans İmparatorluğu topraklarına yayılıp Karadeniz'e çıktıkları gibi İskenderiye pazarına da girmişlerdi. Bu canlılık küçük cumhuriyetin küçümsenemeyecek bir ticaret filosuna sahip olmasına yol açtı. XVI. yüzyıl sonlarında 5000 kişinin çalıştığı 55.000 tonluluk bir ticaret filosu oluşan Dubrovnik'in ticaretten elde ettiği yıllık gelir 180-270.000 dukayı bulmuştu.

Dubrovnik Cumhuriyeti ile Osmanlılar arasındaki ilişkiler Edirne'nin alınmasından hemen sonra başladı. Çanakkale Boğazı'nın ve Balkanlar'dan İstanbul'a giden karayolunun Türkler'in eline geçmesi üzerine cumhuriyet I. Murad'a elçiler göndererek Osmanlı topraklarında ticaret izni verilmesini istemek zorunda kaldı. I. Murad da mütat vergiler dışında yılda 500 altın duka ödenmesi şartıyla Dubrovnikliler'e ticaret serbestliği tanıyan bir ahidnâme verdi. Dubrovnik kaynaklarına göre 1365 tarihli olan bu ahidnâme ile Dubrovnik Osmanlılar'ın **haraçgüzâr***'ı oluyor ve dolayısıyla onun himayesi altına giriyordu. Söz konusu ahidnâme Yıldırım Bayezid'in cülüsünde (1390) yenilenmiş, Emir Süleyman (1408) ve Çelebi Sultan Mehmed de (1414) aynı mahiyette ahidnâmeler vermişlerdi. II. Murad Dubrovnik beylerine gönderdiği

10 Temmuz 1430 tarihli fermanında, kendi ülkesinde ticaret yaptıkları halde "görüşüp tanışmak ve dostluk kurmak için" elçi göndermediklerini belirtip bazı şikâyetlerde bulunmuştu. Bunun üzerine Dubrovnik Cumhuriyeti Osmanlı Devleti'ne iki elçi gönderdi. II. Murad da 6 Aralık 1430 tarihli mektubunda gerekli vergileri ödemeleri şartıyla serbestçe alım satım yapabileceklerini bildirdi. Ticaret serbestliği dışında Dubrovnikliler'in tâbi olacakları kurallar ve kendilerine tanınan imtiyazlar Şubat 1442 tarihli fermanında daha ayrıntılı olarak belirtildi. Buna göre Dubrovnik tüccarları ancak mallarını sattıklarında Edirne, Filibe ve Kratovo'da % 2 gümrük vereceklerdi. Borçlu kalan birinin yerine bir başkası rehin tutulmayacak, Osmanlı topraklarında ölen Dubrovnikliler'in mallarına ve servetlerine el konulmayacaktı. Cumhuriyet tebaası olanlar arasındaki anlaşmazlıklar kendilerince çözülecek, bir Dubrovnikli ile bir müslüman arasındaki anlaşmazlıklarda ise Osmanlı kadısına başvurulacaktı. Bu imtiyazlara karşılık cumhuriyetin 500 duka olan vergisi yükseltilecek 1000 altın filori değerinde gümüş bir kap olarak belirlendi.

Ancak Dubrovnik'in Varna Haçlıları'na katılıp iki kadirga göndermesi dostluk ilişkilerinin bozulmasına yol açtı. Türkler'e karşı olan bu ittifaktan cesaret alan cumhuriyet yöneticileri, haraçgüzârlıktan kurtulmak ve Avlonya, Yanya gibi Osmanlı toprağı olan limanları ele geçirmek hevesine kapıldılar. Fakat Haçlılar'ın Varna'da yenilmeleri Dubrovnik'i II. Murad'a elçi gönderip eski ahidnâmenin yenilenmesini dilemek zorunda bıraktı. 1445'te verilen ahidnâmede yıllık vergi yine 1000 filori olarak belirlendi; Fâtihten Sultan Mehmed'in cülüsünden sonra 1452'de 1500 filoriye yükseltildi. Cumhuriyetin Arnautluk beyi İskender'i desteklemesi bir ara ilişkileri bozmuşsa da Dubrovnik yöneticilerinin elçileriyle 1500 filori gönderip bağışlanmalarını istemeleri üzerine talepleri kabul edilerek 7 Mart 1459'da verilen yeni bir ahidnâme ile gümrük resmi % 2, yıllık haraç 1500 filori olarak hükme bağlandı.

Fâtihten Sultan Mehmed döneminde imparatorluk gücünün artmasına paralel olarak Dubrovnik vergisinin sürekli arttırıldığı ve gümrük resmiyle birleştirilip 12.500 filori altına çıkarıldığı dikkati çekmektedir. Fâtihten 13 Nisan 1469 tarihli beratına göre Dubrovnik elçileri o yıl "hediye" (haraç) olarak 5000 filori getir-

mişlerdi. Fakat 1471'de bu vergi 9000 filoriye çıkarılmış ve 1472 yılı için de 10.000 filori ödenmesi istenmişti. 1478'de ise yıllık haraç gümrük resmiyle birleştirilip 12.500 filoriye yükseltildi. Ancak Fâtihten Sultan Mehmed'in 28 Şubat 1478 tarihli fermanına göre Dubrovnikliler'den bundan böyle gümrük alınmayacak ve 1 Aralık 1477'den sonra alınan resimler geri verilecekti.

Dubrovnik vergisi uzun süre 12.500 filori olarak kaldı. Yavuz Sultan Selim'in verdiği Şubat 1513 tarihli ahidnâmede yıllık vergiye ilâve olarak Raguzalı tüccarların eskiden olduğu gibi gümrük ödemeleri şart koşuldu. Kanûnî Sultan Süleyman'ın cülüsünde, Dubrovnik'in eskiden Mısır'da elde etmiş olduğu hakları tanıyan bir berat verildiği gibi Osmanlı topraklarında alınan gümrük de % 2,5'a indirilmişti. Fakat çok geçmeden bu oran % 5'e çıkarıldı. Cumhuriyetin gümrük resminin indirilmesi için yaptığı girişimler sonunda 1564'te Raguzalılar'ın İstanbul'a getirip sattıkları mallardan % 5, Bursa'da ve Edirne'de sattıklarından % 3, öteki yerlerde ise % 2 gümrük alınması kabul edildi. Anlaşmaya göre % 2 oranındaki resim iltizama verilecek ve Osmanlı hazinesine her altı ayda bir 50.000 akçe olarak ödenecekti.

Yıllık haraç genelde her yıl İstanbul'a gönderilen elçiler aracılığı ile hazineye teslim ediliyordu. Osmanlı başşehrine karadan giden elçilere Hersek sancak beylerince görevlendirilen bir çavuş eşlik ediyordu. Bazan da haraç oraya giden yetkili Osmanlı yöneticilerine veriliyordu. Malta seferi sırasında (1566) Dubrovnik'e uğrayan Piyâle Paşa cumhuriyetin o yılki vergisini tahsil etmişti.

Ticarî ilişkiler çerçevesinde Dubrovnikli tüccarlar Balkan yarımadasının ve Tuna boylarının önemli pazarlarına kadar uzanmışlar ve başta Üsküp olmak üzere bazı yerlerde de küçük koloniler oluşturmuşlardı. Bazı tüccarlar da İstanbul'a yerleşmişlerdi. Uğradıkları pazarlarda en çok Venedik, Floransa ve İngiliz kumaşları satıyorlar, buralardan daha ziyade bakır ile yapağı satın alıp götürüyorlardı. Öte yandan bazı Türk tüccarları da Raguz'a da yerleşip işyerleri açmışlardı.

Bunun dışında Dubrovnik Cumhuriyeti Osmanlılar'a tâbi bir ileri karakol, bir gözetleme kulesi olarak Avrupa'da olup bitenleri, özellikle de Venedik veya Haçlı donanmalarının hareketlerini öğrenmek

açısından bir haber alma kaynağı idi. Padişahlar Dubrovnik beylerine sık sık mektup yazarak "südde-i saâdete olan ubüdiyetleri" gereğince o tarafları gözetleyip öğrendikleri haberleri geciktirmeden bildirmelerini istiyorlardı. Ayrıca Osmanlı yöneticileri para, savaş malzemesi, gümüş ve altın kap ya da yetenekli hekim ve hekimliğe ilişkin kitaplar gönderilmesi için de Dubrovnik'e başvuruyorlardı. Fâtihten Sultan Mehmed döneminde Sadrazam Mahmud Paşa 1463 Bosna seferinde Dubrovnik beylerinden acele olarak 9000 dinar ile ikişer kantar güherçile ve kükürt gönderilmesini istemişti. Yine Mahmud Paşa, Fâtihten beğendiği bakır, gümüş ve altın kap için Dubrovnik'e sipariş vermiş, hekimbaşı Yâkub (Jacobo) için gönderilen üç tıp kitabının alındığını belirterek yeni bir kitap daha istemişti.

Osmanlı yönetimi kendisine tâbi saydığı Dubrovnik'i bazan uyarmaktan da geri kalmıyordu. Katolik olan cumhuriyette yahudi aleyhtarları bir akım başlayıp yahudiler şehirden çıkarıldığında Kanûnî Sultan Süleyman Türk hoşgörüsünden kaynaklanan bir girişimle 1545'te Raguzalılar'dan karışıklığa son veremelerini istemişti.

Dubrovnik Cumhuriyeti'nin varlığını ve gücünü sürdürmesinde bir yandan Osmanlılar'a tâbi olması, öte yandan da papalığın koruması altında bulunması çok büyük rol oynuyordu. Ancak Akdeniz üzerinden yapılan Asya-Avrupa ticaretinin XVI. yüzyıldan başlayarak gerilemesi, cumhuriyette gelirlerin azalmasına ve refah seviyesinin düşmesine yol açtı. Karlofça Antlaşması ile (1699) Avusturya Dalmaçya'yı ele geçirince Dubrovnik, Osmanlılar'a tâbiyet bağlarını gevşeterek Avusturya'yı gücendirmeyecek bir siyaset takip etmeye yöneldi. Fransız ihtilâl savaşlarında Napolyon Bonapart kumandasındaki ordunun Adriyatik'e yayılması ise cumhuriyetin sonu oldu. Campo Formio Antlaşması ile (1797) Dalmaçya kıyılarında yerleşen Fransızlar, 27 Mayıs 1806'da Dubrovnik'i zapt ederek bu küçük devlete son verdiler. 1815 Viyana Kongresi'nde Avusturya topraklarına katılan şehir, I. Dünya Savaşı sonunda oluşturulan Yugoslavya'ya bırakıldı (1918). Yugoslavya Sosyalist Cumhuriyeti'nin Hırvatistan Özerk Bölgesi'nde bir il merkezi haline gelen Dubrovnik, 1991'de Yugoslavya'nın dağılması sırasında Sırp'ların işgaline uğradı. Bugün Hırvatistan Cumhuriyeti sınırları için

de kalan Dubrovnik ilinin nüfusu 71.419'dur (1991).

Tarihî önemi bulunan şehirde Rönesans devrinden kalma saraylar, barok üslûbunda katedral, kilise ve çeşme gibi ünlü mimari eserler bulunmaktadır. Şehir Yugoslavya'nın dağılması sırasında Sırp saldırılarından önemli ölçüde etkilendi ve pek çok tarihî eser tahrip edildi.

BİBLİYOGRAFYA :

Piri Reis, *Kitâb-ı Bahriye* (nşr. Ali Haydar Alpagot — Fevzi Kurdoğlu), İstanbul 1935, s. 343-354; S. Razzi, *La storia di Raugia*, Lucca 1595; Luccari, *Coptoso ristretto degli annali di Rausa*, Venedik 1605; Evliya Çelebi, *Seyahatname*, VI, 445-453; Appendini, *Notizie sulle antichità storia e letterature dei Ragusei*, Ragusa 1802-1803; Iorjo Tadić, "Le port de Raguse et sa flotte au XVIe siècle", *Le navire et l'économie maritime du Moyen Age au XVIIIe siècle*, (1959); J. Luetic, *O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljéu*, Dubrovnik 1959; N. H. Biegan, *The Turco-Ragusan Relationship, According to the Firmâns of Murad III (1575-1595) Extant in the State Archives of Dubrovnik*, The Hague 1967; a.m.f., "Ragusan spying for the ottoman Empire. Some 16th century documents from the State Archive at Dubrovnik", *TTK Belleten*, XXVII/106 (1963), s. 237-249; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 222-223; III/1, s. 12; III/2, s. 114-115; IV/2, s. 116-120; W. Heyd, *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi* (trc. Enver Ziya Karal), Ankara 1975, I, 128, 340-342, 469; G. Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1981, s. 220, 290, 332, 391, 521; F. Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası* (trc. Mehmet Ali Kılıçbay), İstanbul 1989-90, I-II, bk. İndeks; Şerafettin Turan, *Türkiye-İtalya İlişkileri I*, İstanbul 1990, s. 205, 305-306; Safvet, "Ragusa (Dubrovnik) Cumhuriyeti", *TOEM*, III/17 (1331), s. 1061-1070; Ciro Truhelka, "Dubrovnik Arşivinde Türk-İslâm Vesikaları", *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, I, İstanbul 1955, s. 39-65; Hazım Şabanović, "Dubrovnik Devlet Arşivindeki Türk Vesikaları" (trc. İsmail Arsen), *TTK Belleten*, XXX/119 (1966), s. 391-437; Boško Bojović, "Dubrovnik et les Ottomans (1430-1472) 20 actes de Murâd et de Mehmed II en médio-serbe", *Turcica*, XIX, Paris 1987, s. 119-173; a.m.f., "Dubrovnik (Raguse) et les Ottomans II Onze Actes de Mehmed II en Vieux-Serbe 1473-1476", a.e., XXIV, Paris 1992, s. 153-182.

ŞERAFETTİN TURAN

DUDA, Herbert Wilhelm

(1900-1975)

Avusturyalı şarkiyatçı,
Türk tarihi ve edebiyatı uzmanı.

18 Ocak 1900'de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Tuna kıyısında ki Linz şehrinde dünyaya geldi. Orta öğrenimini, o yıllarda Germen kültürünün

büyük merkezlerinden biri olan Prag'da yaptı. Liseyi bitirir bitirmez I. Dünya Savaşı sebebiyle Avusturya ordusunda görev aldı ve Türkiye'de bulundu; böylece ileride meslek hayatına hâkim olan Türk ve İslâm medeniyetiyle yakın temasa geçmiş oldu. Savaştan sonra 1919'da yüksek öğrenimine Prag'da Alman üniversitesi hüviyetiyle öğretim yapan Karls-Universität'te, Max Grünert'in yanında şarkiyat derslerine devam ederek başladı. Ardından Viyana Üniversitesi'nde Friedrich Edler von Kraeplitz-Greifenhorst'un derslerine devam etti. Duda'nın Osmanlı devri Türk tarihiyle uğraşmasında, özellikle Osmanlı belgeleri üzerinde çalışan bu ilim adamının tesiri olduğuna ihtimal verilir. Yüksek öğreniminin son safhasını ise Almanya'nın Leipzig Üniversitesi'nde Richard Hartmann ile August Fischer'in yanında doktorasını vererek tamamladı (1925).

O dönemde Türk dilinin en kuvvetli uzmanlarından olan Jean Deny'nin yanında Paris'te bir müddet çalışan Duda, Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes'dan da diploma aldıktan sonra 1927'de İstanbul'a gitti. O yıllarda İstanbul'da çıkmakta olan Almanca *Türkische Post* gazetesinde görev aldı. Duda bu gazete için Türk basınına tanyor ve tiyatro tenkitleri yazıyordu. Ayrıca İstanbul'da yaşadığı yıllarda Yunus Emre ve Ahmed Hâşim hakkında iki de kitap yayımlamıştır (1929).

Duda 1932'de Leipzig Üniversitesi'nde doçentlik imtihanını verdikten sonra Almanya'da kaldı ve aynı öğretim kurumunda kadrosuz doçent olarak akademik kariyere girdi. 1936'da yine Almanya'nın Breslau Üniversitesi'ni Türkoloji ve İslâm diileri kadrosuz profesörlüğüne tayin etti. II. Dünya Savaşı yıllarında bir süre Bulgaristan'ın Sofya Üniver-

sitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalıştıktan ve burada 1941-1944 yılları arasında Alman Kültür Enstitüsü'nü yönettikten sonra 1944'te asıl memleketine, Viyana Üniversitesi'nin Türkoloji ve İslâm bilimleri kürsüsüne ordinaryüs profesör olarak davet edildi. Duda Bulgaristan'da bulunduğu sırada *Balkan Türklüğü Araştırmaları* adlı kitabının malzemesini toplamıştı. Viyana Üniversitesi'nde emekli olduğu 1970 yılına kadar çalıştı ve bu sırada gerek Türk tarih ve edebiyatı gerekse diğer İslâm ülkeleriyle ilgili eser ve makalelerini yayımladı. 1948'de geniş halk kitlesinin üniversite ile temasını sağlayan *Österreichische Hochschulzeitung*'u kurdu ve 1971'e kadar bu yayın organında başyazar olarak çalıştı.

Viyana Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde bir süre dekanlık yapan Duda, Viyana Bilimler Akademisi ile Türk Dil Kurumu'na muhabir üye seçilmiş ve kendisine Avusturya ilim ve sanat şeref maddesi verilmiştir. Emekli olduktan sonra sağlığı çok bozulan, bu arada görme hassası da iyice azalan Duda, uzun süren bir rahatsızlıktan sonra Pfaffetschlag kasabesindeki evinde 16 Şubat 1975'te öldü. Birçok ünlü ilim adamını yetiştiren ve arkasında çeşitli eserler bırakan Duda için *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*'in LVI. cildi altmışıncı yaş armağan kitabı olarak yayımlanmıştır (Wien 1960).

Eserleri. Türkçe'den çevirdiği Yakup Kadri'nin hikâyeleri (*Novellen von Jaakub Kadri*, Leipzig 1923) ve Yeni Muamele Vergisi Kanunu'nun Almanca tercümesi (*Das neue türkische Umsatzsteuergesetz*, İstanbul 1927) Duda'nın ilk çalışmaları arasında yer alır. Bunları Ahmed Hâşim'e dair bir yayını takip etmiştir ("Ahmed Hâşim, ein Türkischer Dichter der Gegenwart", *Welt des Islams*, XI [Leipzig 1928], XII [1930/31]); bu çalışma ayrıca kitap halinde de çıkmıştır (Berlin 1929). Duda'nın bibliyografyasında, İstanbul'da 1929 yılında bastırılmış *Yunus Emre* adlı bir kitaptan bahsedilmektedir. Ancak bu yayını herhangi bir kütüphane veya katalogta bulmak mümkün olmamıştır. Yalnız *İstanbul Belediye Kütüphanesi Alfabetik Kataloğu*'nda (III [İstanbul 1954], nr. 6955), 1929'da Ankara'da basılmış Yunus Emre hakkında büyük bir kitaba rastlanmaktaysa da bunun yazarı belli değildir. Duda önceleri İstanbul'da çıkan *Türkische Post* gazetesin-

Herbert Wilhelm Duda